

Sygn. akt I ACa 335/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 czerwca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Elżbieta Karpeta
Sędziowie :	SA Barbara Owczarek (spr.) SO del. Tomasz Ślęzak
Protokolant :	Anna Wieczorek

po rozpoznaniu w dniu 20 czerwca 2013 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa R. B., A. B. i N. B.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 19 grudnia 2012 r., sygn. akt I C 412/11

1) oddala apelację;

2) zasądza od pozwanego na rzecz powodów 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 335/13

UZASADNIENIE

Powodowie R. B., małoletni A. B. reprezentowany przez przedstawiciela ustawowego ojca R. B. i N. B. w pozwie skierowanym przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W., domagali się zasądzenia od pozwanego na rzecz każdego nich kwoty po 50.000,00 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej po śmierci U. B., matki i żony powodów. Domagali się również ustawowych odsetek liczonymi od dnia wytoczenia powództwa oraz kosztów procesu.

Pozwany wniósł o oddalenie podnosząc, że wypłacił już powodom tytułem odszkodowania po 20.000,00 zł.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwotę po 50.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami w wysokości 13 % w stosunku rocznym i z dalszymi ustawowymi odsetkami w razie zmiany ich wysokości od dnia 23 sierpnia 2011 roku do dnia zapłaty, zasądził od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwotę 11.100,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu i nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 889,90 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych.

Rozstrzygnięcie swoje oparł na następujących ustaleniach:

W dniu 6 września 2006 roku w C. doszło do tragicznego w skutkach wypadku drogowego. J. G., kierujący samochodem ciężarowym marki (...), naruszył zasady bezpieczeństwa w ruchu drogowym i nie zachował szczególnej ostrożności. W wyniku tego m.in. doprowadził do czołowego zderzenia kierowanego przez siebie samochodu z samochodem osobowym marki (...) nr. rej. (...) kierowanym przez U. B., która wskutek doznanych obrażeń ciała poniosła śmierć na miejscu. W chwili śmierci miała 37 lat.

U. B. zamieszkiwała wraz z mężem R. B. i synami A. B., ur. w (...) i N. B., ur. w (...) w miejscowości K. gmina R. w domu jednorodzinnym.

R. B. był osobą mniej zaradną, pewną siebie i mniej przedsiębiorczą od żony. To U. B. podejmowała ważniejsze decyzje dotyczące domu i rodziny, załatwiała sprawy urzędowe, pomagała w nauce synom, szczególnie młodszemu A..

U. B. posiadała wykształcenie średnie techniczne. Od 8 października 2002 roku była zatrudniona na czas nieokreślony w pełnym wymiarze czasu pracy w (...) sp. z o.o. w C. na stanowisku operatora maszyn i urządzeń. Z tego tytułu otrzymała wynagrodzenie: za rok 2002 w kwocie 6.208,69 zł, za rok 2003 w kwocie 13.806,67 zł, za rok 2004 w kwocie 14.665,83 zł, za rok 2005 w kwocie 16.453,77 zł. U. B. wspólnie z mężem posiadała działkę o powierzchni 0,6810 ha.

W chwili tragicznego wypadku A. B. miał 10 lat, a N. B.

16 lat. Śmierć U. B. znacząco pogorszyła sytuację życiową rodziny.

U wszystkich powodów wystąpiły zaburzenia adaptacyjne. A. i N. leczyli się w poradni (...), w C.. W przypadku R. B. zaburzenia adaptacyjne przejawiały się w obniżonym nastroju, płaczliwości, osłabieniu aktywności i energii życiowej, poczuciu bezradności, zaburzeniach snu. W przypadku N. B. – w postaci zmniejszonej energii życiowej, osłabienia zainteresowań i motywacji do nauki, przygnębienia, smutku

i płaczliwości, bezradności, skłonności do apatii, unikania wypowiedzi i wspomnień dotyczących matki. Dla A. nagła śmierć matki była silną sytuacją stresową. Wywołała zaburzenia adaptacyjne typu hiperaktywnego: niepokój psychoruchowy, chwiejność emocjonalną, skłonność do drażliwości, wybuchowości, nieposłuszeństwa, niechęć do nauki. Otoczenie małoletniego troską ze strony rodziny, szczególnie babci i brata oraz podjęte leczenie, pozwoliły złagodzić objawy zaburzeń

i stworzyć warunki do prawidłowego rozwoju jego osobowości. U R. B., jako osoby mało pewnej siebie, niezdecydowanej, wycofanej społecznie, słabo zorientowanej w sprawach domowych, nagła śmierć żony wpłynęła na poczucie zagubienia oraz osłabienie zaradności życiowej. Miejsce U. B. w organizacji życia domowego zajął z czasem starszy syn N.. Wpiera on ojca, pomaga bratu w nauce. Śmierć matki zmieniła sytuację życiową N. B.. Małoletni wówczas chłopiec został obciążony obowiązkami domowymi osoby dorosłej, pozbawiony naturalnej młodzieńczej swobody, bez troski, musiał zrezygnować lub odroczyć realizację własnych potrzeb, przejąć odpowiedzialność za dom i rodzinę. A. B. wskutek śmierci matki został pozbawiony czułości, bliskości, poczucia bezpieczeństwa, wsparcia. Potrzeb emocjonalnych nie są mu w stanie zaspokoić

w pełni inni członkowie rodziny. Chłopiec nadal odczuwa brak matki, opuszczenie, tęsknotę za nią i za pełną rodziną.

Powodowie żyją skromnie. Utrzymują się głównie z wynagrodzenia za pracę R. B., które wynosi około 1.600,00 zł – 1.700,00 zł miesięcznie. Oprócz łóżenia na utrzymanie rodziny R. B. wykonuje niezbędne prace wokół domu i czasami przygotowuje posiłki. N. studiuje dziennie (...) na Politechnice (...), pracuje na podstawie umowy zlecenia z wynagrodzeniem około 300,00 zł miesięcznie, a nadto zajmuje się załatwianiem spraw urzędowych, zakupami, sprzątaniami, prowadzeniem domowych rachunków. A. uczy się w szkole zawodowej, pomaga w utrzymaniu porządku w domu. Z. C., teściowa R. B. a babcia N. i A., pomaga powodom w przygotowywaniu posiłków.

Wyrokiem z dnia 30 listopada 2007 roku Sąd Rejonowy w Ł. w sprawie sygn. akt II K 194/07, uznał J. G. za winnego popełnienia czynu z art. 177 § 2 k.k. i wymierzył mu karę dwóch lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby lat 5. W tej części wyrok został utrzymany w mocy przez Sąd Okręgowy w Ł., sygn. akt II Ka 20/08.

Pojazd, którym kierował sprawca wypadku był objęty ubezpieczeniem OC w (...) S.A. w W.. Pozwany wypłacił na rzecz R., A. i N. B. kwoty po 20.000,00 zł tytułem odszkodowania z powodu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej po śmierci U. B. oraz koszty pogrzebu.

Na podstawie powyższych ustaleń Sąd Okręgowy uznał, że podstawę prawną przyznania najbliższym członkom rodziny zmarłego stosownego odszkodowania stanowi art. 446 § 3 k.c., jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej.

Znaczne pogorszenie sytuacji życiowej obejmuje niekorzystne zmiany bezpośrednio w sytuacji materialnej najbliższych członków rodziny zmarłego, jak też zmiany w sferze dóbr niematerialnych, które rzutują na sytuację materialną. Pogorszenie się sytuacji życiowej osoby najbliższej może polegać w szczególności na rozstroju psychicznym wywołanym śmiercią osoby bezpośrednio poszkodowanej, na utracie oczekiwania na pomoc i wsparcie członka rodziny, a w odniesieniu do małoletnich dzieci trzeba wziąć pod uwagę dodatkowo warunki wychowawcze, w jakich znalazł się uprawniony w sytuacji śmierci osoby bliskiej.

Z zeznań przesłuchiwanych w sprawie świadków, zeznań powodów, a także opinii biegłego z zakresu psychologii wynika, że to U. B. podejmowała ważniejsze decyzje dotyczące domu i rodziny, załatwiała sprawy urzędowe, pomagała w nauce synom, szczególnie młodszemu A. R. B. był osobą mniej aktywną i przedsiębiorczą od żony. Świadkowie Z. C. i R. C. potwierdzili powyższe okoliczności. U. B. była zatrudniona na czas nieokreślony w pełnym wymiarze czasu pracy w (...)sp. z o.o.

w C. na stanowisku operatora maszyn i urządzeń. Z tego tytułu otrzymywała wynagrodzenie i choć było obiektywnie niewysokie, stanowiło istotny składnik domowego budżetu. R. B. osiągał i osiąga wynagrodzenie w wysokości porównywalnej do uzyskiwanego przez żonę. Po śmierci U. B. sytuacja życiową rodziny znacząco się pogorszyła.

Jest to spowodowane nie tylko utratą osiągniętych przez nią zarobków, ale także koniecznością przejęcia jej obowiązków przez innych członków rodziny, niemożnością pogodzenia się z tą śmiercią i pogorszeniem się stanu zdrowia psychicznego powodów, w szczególności A. B.. W przypadku R. B., jako osoby mało aktywnej, słabo zorientowanej w sprawach domowych, nagła śmierć żony wpłynęła na poczucie zagubienia oraz osłabienie zaradności życiowej. Śmierć matki zmieniła sytuację życiową N. B.. Małoletni wówczas chłopiec został obciążony obowiązkami domowymi osoby dorosłej, pozbawiony naturalnej, młodzieńczej swobody, beztroski, musiał zrezygnować lub odroczyć realizację własnych potrzeb, przejąć odpowiedzialność za dom i rodzinę. Najmłodszy A. B. wskutek śmierci matki został pozbawiony czułości, bliskości, poczucia bezpieczeństwa, wsparcia. Chłopiec nadal odczuwa brak matki, opuszczenie, tęsknotę za nią i za pełną rodziną. Dla A. B. nagła śmierć matki była silną sytuacją stresową. Wywołała zaburzenia adaptacyjne typu hiperaktywnego.

W ocenie Sądu Okręgowego przyznanie powodom kwot po 20.000,00 zł tytułem odszkodowania z powodu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej po śmierci U. B. nie kompensuje poniesionej przez nich szkody. Suma odszkodowania na podstawie art. 446 § 3 k.c. powinna stanowić adekwatne, realnie odczuwalne przysporzenie

zarówno przez uprawnionego, jak i z obiektywnego punktu widzenia rozsądnie myślącego człowieka. Określenie tego odszkodowania jako stosownego wskazuje, że stanowi ono środek wyrównania takich szkód majątkowych, które nie ulegają naprawieniu na innych podstawach, zwłaszcza przez zasądzenie renty. Nie ma tym samym charakteru pełnego odszkodowania, nie powinno być kształtowane przez rachunkowe wyliczenie części nieotrzymanych zarobków zmarłego, która przypadłaby poszkodowanemu w okresie jego życia, chociaż należy brać ją także po rozważeniu. Celem tego świadczenia jest umożliwienie uprawnionemu przystosowania się do zmienionych warunków, a zatem również złagodzenie nieodwracalności negatywnych przeżyć, ich natężenia i świadomości, utraty więzi emocjonalnej ze zmarłym, zdolności adaptacji do tych warunków oraz rokowań co do perspektyw życiowych.

Zdaniem Sądu I instancji kwoty po 20.000,00 zł są zbyt niskie nawet przy wzięciu pod uwagę jedynie dochodów osiągniętych przez U. B., które przypadłyby w udziale powodom w okresie jej życia. Za ostatni pełny rok pracy U. B. osiągnęła wynagrodzenie w związku z pracą zawodową w kwocie 16.453,77 zł. Pracowała ona w pełnym wymiarze czasu pracy, posiadała umowę o pracę na czas nieokreślony. W chwili śmierci miała 37 lat. Zasadnym jest więc przyjęcie, że gdyby nie tragiczny wypadek z dnia 6 września 2006 roku, to U. B. w dalszym ciągu pracowałaby i uzyskiwała dochody, które przeznaczałaby na utrzymanie rodziny. Nadto Sąd wziął pod uwagę zmiany w sferze dóbr niematerialnych, które rzutują na sytuację materialną osób uprawnionych - a więc osobiste starania o utrzymanie rodziny, wychowanie dorastających synów, pomoc w nauce, udzielanie wsparcia psychicznego.

Mając na uwadze powyższe argumenty Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo w całości, zasądzając od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwoty po 50.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia skutecznego wytoczenia powództwa tj. od 23 sierpnia 2011 roku.

Sąd orzekł o kosztach procesu na podstawie art. 98 k.p.c. i art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

Sąd nakazał także pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu kwotę 889,90 zł, na którą złożyły się wydatki poniesione w związku z wynagrodzeniem biegłego z zakresu psychologii.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany.

Zaskarżył wyrok w części, tj. pkt. 1, pkt. 2, pkt. 3 oraz w zakresie postanowienia o kosztach procesu.

Domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i oddalenia powództwa w zaskarżonym zakresie oraz zasądzenia od powodów na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych za obie instancje,

ewentualnie uchylecia wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu w Częstochowie do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach procesu.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

- sprzeczność istotnych ustaleń Sądu I instancji z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez przyjęcie, że zasądzone kwoty w pkt. 1. pkt. 2 i pkt. 3 wyroku należne są tytułem odszkodowania, podczas gdy z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, że nie zostały udowodnione należności dochodzone tytułem odszkodowania,

- pominięcie przez Sąd opinii biegłego sądowego dr n. med. W. D. i wniosków opinii mających znaczenie dla oceny wysokości zadośćuczynienia, odszkodowania oraz renty.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelację należy uznać za bezzasadną.

Wbrew zarzutom skarżącego ustalenia faktyczne Sądu I instancji nie budzą zastrzeżeń i stąd Sąd Apelacyjny przyjmuje je za podstawę własnego rozstrzygnięcia.

Przede wszystkim wskazać trzeba na niezrozumiały zarzut pominięcia przez Sąd Okręgowy opinii dr n. med. W. D. i wniosków opinii.

W rozpoznawanej sprawie nie został przeprowadzony dowód z opinii dr W. D. a tylko dowód z opinii psychologa S. K.. W ogóle żaden lekarz nie wydawał w sprawie opinii. Tym samym Sąd Apelacyjny nie odniesie się do wskazanego zarzutu strony pozwanej. Należy również zwrócić uwagę, że w apelacji nie wskazuje się *expressis verbis*, które z konkretnych ustaleń Sądu mogłyby pozostawać w sprzeczności z indywidualnie określonym elementem materiału dowodowego i dlaczego.

Istota apelacji sprowadza się do kwestionowania wysokości przyznanego powodom odszkodowania jako zawyżonego oraz faktu, że Sąd zasądził każdemu z powodów tę samą kwotę, podczas gdy szkoda powodów nie była identyczna.

Ostatecznie, mając na uwadze zakres zaskarżenia, pozwany ocenia jako należne powodowi R. B. odszkodowanie na kwotę 50 000 złotych oraz na 35 000 złotych pozostałym powodom.

Odnosząc się do tak sprecyzowanego zarzutu Sąd Apelacyjny stwierdza, że zarzut ten jest chybiony.

Apelacja stanowi polemikę z motywami Sądu Okręgowego co do omawianego rozstrzygnięcia i nie podważa prawidłowej oceny tego Sądu. Nie popełnił Sąd orzekający błędu zasądzając na rzecz każdego z powodów takie same kwoty tytułem odszkodowania, na podstawie przepisu art. 446 § 3 k.c. Nie oznacza to, wbrew twierdzeniom apelacji, że Sąd przyjął, iż każdy z powodów doznał identycznej szkody. Wręcz przeciwnie, Sąd bardzo szczegółowo omówił w uzasadnieniu wyroku w jakim zakresie nastąpiło znaczne pogorszenie sytuacji życiowej każdego z powodów. Odszkodowanie z art. 446 § 3 k.c. dotyczy wielu sfer życia małżonka i dzieci.

Wbrew twierdzeniom pozwanego doszło do pogorszenia się warunków bytowych powodów pod względem materialnym. Zmarła U. B. tuż przed śmiercią zarabiała około 1400 złotych miesięcznie (powód około 1600 złotych), zatem ponosiła część kosztów związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego. Kosztów tych nie rekompensują renty dzieci po 300 złotych miesięcznie. Należy zatem przyjąć, że utrata dochodów U. B. w równym stopniu dotyczyła wszystkich powodów. Każdy z powodów doznał rozstroju psychicznego oraz utracił pomoc i wsparcie na przyszłość i to niezależnie od tego, czy zmarła była żoną, czy matką chłopca małoletniego, czy też chłopca będącego w chwili jej śmierci w okresie dojrzewania. Obiektywne pogorszenie sytuacji życiowej małoletniego A., który w chwili śmierci matki miał zaledwie 10 lat przejawia się w poczuciu osamotnienia, pozbawienia troski i opieki matki, trudnościach w szkole, poczuciu krzywdy. Odnosnie do sytuacji N. B. obciążenie dodatkowymi obowiązkami osoby dorosłej, rezygnacji z własnych potrzeb, konieczności dodatkowego zatrudnienia, mimo podjętych studiów.

Powód R. B. utracił towarzyszkę życia co spowodowało poczucie zagubienia oraz osłabienie zaradności życiowej.

Sąd Okręgowy w pisemnym uzasadnieniu bardzo szczegółowo wyartykułował, na czym polega pogorszenie się sytuacji życiowej każdego z powodów, co zwalnia Sąd odwoławczy z obowiązku ponownego ich przytaczania.

Wskazać natomiast trzeba, odnosząc się do zarzutu identycznego potraktowania przez Sąd Okręgowy szkody powodów, że taki wniosek apelacji uprawniony nie jest. Wprawdzie kwota przyznanego odszkodowania każdemu z powodów jest taka sama, ale odzwierciedla szkodę każdego z powodów i to zarówno tę wspólną, jak i odrębną.

Przywołane w apelacji orzeczenia Sądu Apelacyjnego w K. i w Katowicach potwierdzają prawidłowość stanowiska Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie, albowiem wszystkie wymienione w tych orzeczeniach przesłanki miał ten Sąd na uwadze przy ferowaniu wyroku.

Zasądzone w wyroku kwoty tytułem odszkodowania są – w ocenie Sądu Apelacyjnego – włącznie z przyznanymi w postępowaniu likwidacyjnym adekwatne do poniesionej przez powodów szkody, spowodowanej utratą matki i żony.

Z tych przyczyn, na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny apelację oddalił.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono za zasadzie art. 98 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c.